

Toezicht op leden van problematische jeugdgroepen

Uitkomsten van een quick scan van de internationale onderzoeksliteratuur.

Mayke Mol & Janine Plaisier, Impact R&D

Augustus 2012

impact^{R&D}

Prins Hendrikkade 120 • 1011 AM Amsterdam

www.mpct.eu

Inhoud

	Pag.
Deel 1: Conclusies: wat te doen	3
Deel 2: Achtergrond van de conclusies:	5
Overzicht van effectieve, veelbelovende en niet-effectieve aspecten	
Bijlage: Methode	8

Deel 1: Conclusies

Wat doen met leden van problematische jeugdgroepen, die onder toezicht staan van de reclassering, op basis van de onderzoeksliteratuur.

Het uitgangspunt:

- Benader de groep niet als groep. Dit leidt tot meer criminele 'besmetting' en niet tot oplossing van individuele problematiek.
- Haal de jongere uit de groep¹.

Het plan van aanpak per jongere:

- Kijk per **individu** naar risico – criminogene tekorten – beschermende factoren – responsiviteit. Doe dit met gestructureerd risicotaxatie-instrument (zoals het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen, LIJ).
- Kijk naar type **omgeving** (situatie en actoren) en het type **groep** (hinderlijk, overlast of crimineel) (Ferwerda methode).
- Maak een **individueel plan van aanpak**, dat aansluit op de het profiel individu, omgeving en groep.
- Hoe meer problemen, hoe meer risico, hoe **intensiever** en langduriger de aanpak (minimaal 6 maanden).
- Stel in het plan van aanpak **duidelijke en positieve doelen** voor de jongere en stel duidelijke **voorwaarden**, probeer zoveel mogelijk instemming te krijgen van de jongere.
- Hanteer een **multimodale** aanpak: toezicht, controle, gedragsinterventies, psychologische behandeling, interventies met het gezin/de omgeving, gericht op het verkrijgen van andere dagbesteding en andere vrienden en interventies op het vergroten van motivatie voor een andere levensinvulling.
- Zo veel mogelijk **extramuraal**, ambulante. Zo min mogelijk opsluiting.
- Betrek **ouders** (en/of andere pro-sociale rolmodellen) en biedt interventies aan gericht op opvoedingsvaardigheden (grenzen stellen, gedragscontrole, consequent optreden, met warmte en positieve bekrachtiging) en/of gezinsbehandeling.
- Probeer een andere **vriendenkring** en andere **dagbesteding** te bereiken (sport, hobby's, school, buddy).
- Gebruik therapeutische (cognitieve/gedragsmatige) behandelmethoden en gedragsinterventies die veelbelovend of **erkend** zijn door het Nederlands Jeugdinstituut of erkenningscommissie Justitie. Met name gericht op: het systeem (MST, FFT); vaardigheden (sociale, cognitieve, agressiehantering), antisociale attitudes, impulsbeheersing, middelengebruik, en zorg dat de behandelaars geïnformeerd zijn en interventies op elkaar aansluiten.
- **Nooit**: een interventie voor de groep als geheel; dit verhoogt de kans op meer delictgedrag, door criminele 'besmetting'.
- **Nooit**: interventies die gericht zijn op afschrikking, avonturen of survival; deze werken averechts.
- Zorg voor **monitoring**, evaluatie en bijsturing van het plan van aanpak per jongere.
- Zorg voor **nazorg** op langere termijn (ook na het toezicht).

¹ We hebben het hier over leden van jeugdgroepen die al veroordeeld zijn en onder toezicht staan, dus niet over de minder ernstige jongeren die (nog) geen delicten hebben gepleegd.

De wijze van bejegening

- Zoveel mogelijk **positieve bekrachtiging** en stimulering van goed gedrag), in plaats van bestraffend gedrag (natuurlijk wel bij niet naleving van voorwaarden).
- **Nooit**: alleen bestraffend.
- Stem de bejegening af op de **culturele stijl** (directe en koele communicatie leidt tot meer ontkenning bij F-culturen; zorg voor meer indirecte benadering en intermediairs).
- Alleen controle is niet genoeg. Alleen toezicht is niet genoeg. Alleen behandeling is niet genoeg. Altijd in **combinatie**.
- Controleer de naleving van het plan van aanpak en de voorwaarden. Zit er **bovenop**. Schakel ook andere organisaties in (politie, school).
- Bij overtreding van voorwaarden: **grijp snel, passend (niet te licht, niet te zwaar) en consequent in**.

Het personeel en de organisatie

- Zorg voor goed opgeleid en **gemotiveerd** personeel.
- Werk **samen** met andere organisaties (bv. politie in controle op naleving van de voorwaarden; school, sportvereniging, behandelaars etc.).
- Zorg voor een **casemanager** die alle acties en organisaties overziet, zorgt voor informatie-uitwisseling tussen de partners en snel en consequent handelen.
- Zorg voor **monitoring** van de ondernomen activiteiten en resultaten tijdens deze pilot, zodat gestructureerd kan worden nagegaan wat veelbelovende onderdelen zijn bij deze jongeren.

De overgebleven groep

- Let op wat er met de groep gebeurt nadat de criminele jongeren uit de groep zijn gehaald (politie; Ferwerda-methode). Grijp direct in bij **nieuwe leden**.
- Probeer de overblijvende groep zoveel mogelijk **uit haar isolement** te halen door veel contact te hebben met de groep (wijkagent, buurtregisseur) en de leden kennis te laten maken met andere (prosociale) mensen.
- Zorg voor **activiteiten** voor de overblijvende (niet-criminele) groep. Maak geen jongerenontmoetingscentrum maar organiseer activiteiten. voor jongeren die zich vervelen. Voor criminele jongeren: haal ze uit de groep, zie hierboven.
- **Verbeter de omgeving** van de groep: verlichting, bankjes, camera etc.

Nooit doen:

- De groep als groep behandelen.
- De aanpak alleen op de jongere richten. Altijd de omgeving (ouders, school, vrienden e.d.) betrekken.
- Te hard bestraffen. Als de straf als te hard (buiten proportie) wordt waargenomen versterkt dat juist wraakgevoelens.
- Ex-jeugdgroepleden in dienst nemen. Doe dat evt. ieder geval pas 5-10 jaar na hun groepsverleden; want dit leidt vaak tot stoere verhalen en criminele 'besmetting'.

Deel 2: Achtergrond van de conclusies.

Overzicht van effectieve/veelbelovende/niet-effectieve elementen in de aanpak van problematische jeugdgroepen

Effectief:

- Het rigoureuus verbreken van de banden tussen individu en groep moet een noodzakelijk onderdeel zijn van interventies (Gemert & Fleisher, 2002).
- Inbedding van de interventie in een juridisch kader (Bijl & Beenker & Van Baardewijk, 2005).
- Individuele begeleiding / behandeling (Bijl & Beenker & Van Baardewijk, 2005, 2005).
- Toezicht en controle in combinatie met individuele behandeling/begeleiding (Bijl & Beenker & Van Baardewijk, 2005, 2005).
- Vaardigheidstraining (actief betrekken van de cliënt i.p.v. passieve informatieoverdracht) (Bijl & Beenker & Van Baardewijk, 2005, 2005).
- Interpersoonlijke vaardigheden (bv. communicatie), sociale vaardigheden, cognitieve vaardigheden en anti-agressietraining (Bijl & Beenker & Van Baardewijk, 2005, 2005).
- Een (cognitieve) gedragsmatige benadering (Bijl & Beenker & Van Baardewijk, 2005, 2005).
- Multiple services gericht op het individu en het gezin multimodale aanpak (gericht op gezin, familie, school, vrije tijd etc.) gericht op gedrag, cognities, emoties etc. (Bijl & Beenker & Van Baardewijk, 2005, 2005).
- Structuur biedende vaardigheidstrainingen en gedragstherapeutische interventies; zowel individuele, groeps- als systeeminterventies. De doelen van deze interventies zijn mede ingegeven door de kennis van risicofactoren (Bol, 2002).
- Gezins- en systeemgerichte interventies waarbij de behandelaars gedragsmatig werken en op een flexibele manier gebruik maken van verschillende strategieën en technieken (Bol, 2002).
- Multimodale interventies, d.w.z. die meerdere elkaar aanvullende veranderingsstrategieën omvatten en die gericht zijn op meerdere contexten (Bol, 2002).
- Gedragstraining voor ouders/mediatietraining (Bijl & Beenker & Van Baardewijk, 2005, 2005).
- Algemene eisen: interventies die voldoen aan criteria voor effectiviteit (rekening houden met recidiverisico, criminogene factoren (zoals omgang met delinquente vrienden, spijbelgedrag, middelengebruik) die zich lenen voor interventie, worden toegepast op individuele basis, met inbegrip van het gezin, in een ambulante setting , zijn gebaseerd op een specifiek behandelmodel dat op wetenschappelijk verantwoorde wijze is getoetst en waarvan de effectiviteit is aangetoond , een goed getrainde staf, en een projectleider hebben, intensiteit zijn afgestemd op problematiek, integer worden uitgevoerd, worden gemonitord en nazorg bieden (Bol, 2002 en zie eisen van de Erkenningscommissie Gedragsinterventies en NJI)
- De sleutel in het bepalen van effectiviteit bij jeugdgroepen is goed kijken naar de type situatie en het type jeugdgroep en het type jongeren. Daarnaast het analyseren van community needs, het ontwikkelen van frameworks en macro en micro strategieën in het programma inweven (Stinchcomb, 2002)
- Risico-inschatting bij delinquenten, hoog risico meer toezicht (What Works literatuur; Plaisier & Pennekamp, 2009).
- Jeugdgroepen in Amerika en Nederland hebben significant vaker een lage mate van zelfcontrole dan niet-leden (Esbensen & Weerman, 2005).

- In een onderzoek waarbij werd gevraagd naar de beleving van de jongeren zelf (in Kaapstad) kwam naar voren dat ontbrekende sociale structuren de oorzaak zijn van het aansluiten bij een bende. De jongeren gaven aan dat interventies zich ook hierop zouden moeten richten, waarbij gebruik wordt gemaakt van meerdere maatregelen, dan een aanpak die zich alleen richt op de bende zelf (Ward & Bakhuis, 2010).
- Rekening houden in communicatie en bejegening met culturele aspecten; F- en G-culturen; bejegening van invloed op ontkenningen (Pinto: in Plaisier & Wiersema, 2011).

Veelbelovend:

- Minder consistente bevindingen zijn er over het trainen van probleemoplossingvaardigheden, interventies in de leefomgeving van de cliënt en nazorg (Bijl & Beenker & Van Baardewijk, 2005).
- Mogelijk werkzame interventies op basis van inconsistente bevindingen zijn interventies gericht op het veranderen van antisociale houdingen (attituden) en gevoelens, het verminderen van contact met antisociale leeftijdgenoten en bevorderen van prosociaal contact, het bevorderen van ouderlijk toezicht, het verminderen van afhankelijkheden (bv. van drugs of alcohol), een combinatie van sport en een individueel hulpaanbod en gezinscounseling (Bijl & Beenker & Van Baardewijk, 2005, 2005).
- Intensieve Traject Begeleiding biedt een goed perspectief, maar dan werkelijk intensief, er 'bovenop', met uitzicht op een positief doel voor de jongere en van meet af aandacht voor herstel van wat is aangericht (Weijers 2006).
- Nieuwe Perspectieven (ambulant, kortdurend en activerend traject, waarbij de jongere wordt geleerd gebruik te maken van zijn positief ingestelde sociale contacten (netwerk). Daarbij worden ook zo veel mogelijk de ouders betrokkenen) OUDERS van tegendraadse jeugd; Ouders van een jeugdgroep (inzicht geven in de rol die hun kind (8 tot 16 jaar) speelt in een overlastgevende jeugdgroep en leren hoe zij het gedrag van hun kind in de groep kunnen bijsturen en in het vervolg handhaven (site NJI).
- Interventies die zich richten op de vermindering van betrokkenheid van jeugdgroepen moeten zich tevens richten op de ouderfactoren; gedragscontrole en warmte (Walker-Barnes & Mason, 2004)
- Evidence-based maatregelen die succesvol zijn op de volgende gebieden: collaboration and problem-solving partnerships, concentrating investments on highest needs, developing and sustaining community capacity, adequate and sustained supports and resources, and public engagement (National Working Group on Crime Prevention, 2007; in Totten, 2009).
- Een combinatie van preventie, interventie en suppression strategieën in een samenwerkingsaanpak ondersteund door management informatiesysteem en gevalideerd door evaluaties zal waarschijnlijk het meest effectief zijn (Howell, 2000).
- The Little Village Gang Violence Reduction Project in Chicago welke gebruik maakt community strategieën zoals: community mobilization, gang suppression, gang intervention en persoonlijke ontwikkeling. In onderzoek naar effectiviteit van dit project werd gevonden dat: meer hulpverlening zorgde voor minder offending, in vergelijking met de controle groep was er een vermindering in crimineel gedrag, maar de algemene betrokkenheid met de groep/bende bleef hetzelfde (Spergel, 2007; Spergel et al., 2003; Choi et al., 2000; Spergel & Grossman, 1997).
- De Tri-Agency Resource Gang Enforcement Team project in California die gebruik maakt van suppression, bleek ook veelbelovend. Hierbij werden drie verschillende strategieën gebruikt: a) selectieve opsluiting van de meest gewelddadige en oudere leden van de groep b) strenger toezicht (intensiever en gradueel straffen) van jonger, minder gewelddadige jongeren en c) het arresteren van bendeleden in 'hot spots' van groepsactiviteiten (Kent, Donaldson, Wyrick, & Smith, 2000; in Howell, 2007).
- Een inventarisatie van Van Gemert en Wiersma (2000) laat vijf verschillende typen maatregelen zien met elk een andere doelstelling. Deze typen hebben een steeds intensievere bemoeienis met jeugdgroepen.

- De Ferwerdamethode kan worden ingezet door de politie om op systematische wijze problematische jeugdgroepen in kaart te brengen en een passende vorm van interventie aan te bieden (Tong Sang & Loef, 2008).
- Onderscheid maken in soort aanpak (Ferwerda, Van Wijk, & Regterschot, 2007) (groepsgerichte, situationele/domeingerichte of persoonsgerichte aanpak) bij verschillende jeugdgroepen (hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen). Tevens wordt onderscheid gemaakt in een repressieve en preventieve aanpak; enerzijds wordt gesteld dat een repressieve aanpak criminaliteit onzichtbaar maakt, maar anderzijds wordt het preventief verplaatsen van jeugdgroepen soms alleen maar gezien als het wegstoppen van deze jongeren (Beke, Van Wijk & Ferwerda, 2006).
- Een aanpak die de groep ziet als synoniem voor het probleem zijn doel zal missen, zoals een jongerenontmoetingsplek ('JOP') (Van Gemert en Wiersma, 2000)
- Een gerichte combinatie inzetten van correctieve en ondersteunende interventies; een combinatie van een harde en een softe aanpak (een constructieve aanpak. In deze benadering zijn toezicht houden, grenzen stellen en straffen belangrijke elementen. Dit geldt eveneens voor steun bieden en ruimte geven aan jongeren, en investeren in de betrokkenheid, participatie en eigen verantwoordelijkheid van jongeren (RMO, 2008).

Niet-effectief:

- Interventies waarbij afschrikking voorop staat (bv. bootcamps), maar ook interventies als avonturen- en survivaltochten (Bol, 2002).
- Voorwaardelijke sancties (bv. instellen van een proeftijd), niet-directieve hulp, daderslachtoffer-confrontatie en uitsluitend toezicht en controle zonder inhoudelijke behandeling (bv. intensief reclasseringstoezicht) (Bijl & Beenker & Van Baardewijk, 2005, 2005).
- Berechting van minderjarige delinquenten op grond van het strafrecht voor volwassenen (in Amerika) (Bol, 2002).
- Het opsluiten van bendeleden zorgt niet voor een lagere recidive (Aos, Miller, & Drake, 2006).
- Meer politie op straat zonder in combinatie met andere maatregelen (Sherman 1990b).
- 'Gang suppression programs' lijken effectief op de korte termijn, maar houden geen rekening psychosociale factoren en moeten alleen in combinatie met andere interventies ingezet worden (Totten, 2009).
- Jongeren groeperen met verschillende niveaus van antisociaal gedrag leidt tot training met crimineel gedrag (Totten, 2009).
- Preventieprogramma's als de American Gang Resistance Education and Training program (G.R.E.A.T.) en het D.A.R.E. program zijn matig effectief op de korte termijn, maar op de lange termijn niet (Esbensen & Osgoode, 1999; Esbensen, Osgood, Taylor, Peterson, & Freng, 2001; NIJ, 1998; U.S. Surgeon General, 2001; in Totten, 2009).
- Programma's die gebruik van ex-bendeleden kunnen meer schade dan dat zij goed doen omdat zij het groepsverband alleen maar versterken (Klein, 1995; Totten, 2009). Deze programma's blijven niet effectief, tenzij het wordt geïntegreerd in een bredere, allesomvattende, gecoördineerde, community aanpak (Totten, 2009).
- Het programma Building Resources for the Intervention and Deterrence of Gang Engagement (BRIDGE) in California, welke zich richtte op jeudigen door middel van arbeidstraining, autolessen en hulpverlening liet geen effecten zien en waren het aantal arrestaties na het volgen van het programma zelfs hoger (Seachrest et al., 2003).

Bijlage: Methode

De literatuursearch is gedaan met universitaire zoekmachines in databases als PsycInfo, ScienceDirect, Academic Search Premier, Psychiatry Online, PubMed, Web of Science e.d., evenals met google scholar. Als eerste is gezocht naar overzichtsstudies, zoals reviews en meta-analyses, omdat daarin kennis over meerdere experimenten en onderzoeken wordt samengebracht en vergelijkingen worden gemaakt. Daarna is zo nodig doorgezocht naar artikelen over afzonderlijke studies en experimenten. De literatuurstudie is gericht op zowel Nederlands onderzoek als onderzoek dat in het buitenland is verricht. De search is beperkt tot publicaties sinds het jaar 2000.

De volgende zoektermen zijn gebruikt: groepsriminaliteit, problematische jeugdgroepen, criminele jeugdgroepen, overlast gevende groepen, jongeren groepen, straatbende, jeugdbende, sleutelfiguren, leidende figuren, leiders in combinatie met preventie, interventie en toezicht, itb harde kern, itb, itb-criem, niveau 3 reclasseringstoezicht, review, meta-analyse, youth gang, juvenile gangs, organized crime groups, youth groups, gang involvement, deviant youth group, delinquent group, gang membership, gang delinquency, icm review, meta-analysis, reducing, preventing, intervention, program, anti-gang efforts, gang intervention.

Gezien de beperkte beschikbare onderzoekstijd zijn wel alle gevonden publicaties gebruikt maar is de analyse beperkt tot de abstracts en/of een snelle scan. De rapportage is beperkt tot een opsomming. De scan is uitgevoerd in augustus 2012.